

سرودیکتاپرتی

فلسفه نماز، تغییر قبله، زبان نماز،
نماز وسطی، نماز چیست؟

شهید آیت الله دکتر سید محمد حسینی بهشتی

بنیاد نشر آثار و اندیشه های شهید آیت الله دکتر بهشتی

تهران، ۱۳۹۰

سرشناسه	: بهشتی، محمد، ۱۳۰۷ - ۱۳۶۰.
عنوان و پدیدآورنده	: سرود یکتاپرستی فلسفه نماز، تفسیر قبله، زبان نماز، نماز وسطی، نماز چیست؟ / محمد حسینی بهشتی؛ [تهیه و تنظیم] بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت‌الله دکتر بهشتی.
مشخصات نشر	: تهران: روزنه، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۳۳۴-۳۵۸-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: نماز
شناسه افزوده	: بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت‌الله بهشتی
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۰ : ۳۱۸۶/۲/ب۱۴
رده‌بندی دیو	: ۲۹۷/۳۵۳
شماره کتابخانه ملی	: ۳۲۲۹۸۴۶

سرود یکتاپرستی

تهیه و تنظیم: بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت‌الله دکتر بهشتی

ویراستار: عبدالرحیم مرودیشتی

طرح جلد: احمد جمعقوی

حروف چینی و صفحه‌آرایی: نشر بقعه

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

چاپ و صحافی: شادرنگ

آدرس: خیابان توحید، ابتدای خیابان پرچم، پلاک ۲، طبقه ۴، انتشارات روزنه

☎ تلفن: ۶۶۵۶۷۹۲۵ - ۶۶۴۳۰۵۰۳ ☎ نمابر: ۶۶۵۶۷۹۲۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۳۴-۳۵۸-۳ ISBN: 978-964-334-358-3

✽ تمام حقوق برای ناشر محفوظ است ✽

۷	پیشگفتار
۱۱	فلسفه نماز
۳۳	تغییر قبله و علل آن (جلسه اول)
۵۵	تغییر قبله و علل آن (جلسه دوم)
۷۳	زبان نماز
۸۳	نماز وسطی
۱۰۱	نماز چیست؟
۱۴۳	نمایه

پیشگفتار

با وجود اینکه اقامه نماز به عنوان سستی دینی در جوامع اسلامی قدمتی بس دیرینه دارد، برای بسیاری از مسلمانان هنوز هم پرسش‌های بسیاری درباره این فریضه وجود دارد که یا بی‌پاسخ مانده‌اند و یا پاسخ آنها به زیبایی بیان نشده‌اند که اندیشه‌های جستجوگر را اقناع کند.

براستی چرا باید نماز بخوانیم؟ "این ایستادن و خم شدن، این نشستن و به خاک افتادن و با هر یک کلماتی گفتن، چه معنی دارد؟" درست است که برپایی نماز، جامه عمل پوشاندن به فرمان الهی است، اما اگر از فلسفه آن آگاه نباشیم، جز این نمی‌توان انتظار داشت که از آن کالبدی بی‌روح و عادت‌بی‌ثمر بیش نماند - چنانکه برای بسیاری از ما چنین است.

کتابی که در پیش رو دارید، مجموعه چهار گفتار و یک نوشتار است از شهید آیت‌الله دکتر بهشتی درباره چیستی و فلسفه نماز و مسایل مربوط به آن: درباره روح و نقش "سرود یکتاپرستی".

اولین گفتار که عنوان "فلسفه نماز" بر آن گذارده شده، به تاریخ بیست و دوم رمضان ۱۳۸۶ هجری قمری، برابر با چهاردهم دی ماه ۱۳۴۵ هجری شمسی در مرکز اسلامی هامبورگ ایراد شده است. آیت‌الله شهید دکتر بهشتی که خود از سرچشمه فیضان نماز بهره‌ها برده بود، با مشاهده

کم توجهی به این عبادت انسان ساز، که بدرستی ستون دین نامیده شده و منبع حیاتبخش و نیروزای مستمر زندگی مسلمان مؤمن محسوب می شود، به تجزیه و تحلیل نقش نماز در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان می پردازد و با استفاده از دیدیهیات فطری، تلاش می نماید تا روح منور نماز را چنان پر شونندگان بنمایاند که آن را به مثابه سرودی با آهنگ یکتاپرستی بنیوشند و بازتاب آن در جای جای زندگیشان آشکار باشد. رمز صلابت مشهور و مشهود در شخصیت آن شهید فرزانه را باید در چنین فهمی از نماز جست. آنان که در پی یافتن راز راست قامتی وی در سراسر زندگی پرفراز و نشیب اجتماعی سی ساله او و مراحل دشوار نهضت اسلامیان هستند، باید به درکی چنین از نماز نایل شوند و ثمره تعظیم در برابر خالق یکتا را در روابط اجتماعی لمس کنند و ایمان داشته باشند که "مسلمان در برابر هیچ کس تعظیم نمی کند". ثمره چنین درکی است که به مسلمان جسارت می دهد تا بگوید: "من شخصاً تاکنون در برابر هیچ کس تعظیم نکرده و نخواهم کرد. مسلمانم و مسلمان در برابر کسی تعظیم نمی کند" و "از هیچ کس ستایشگری نمی کند"؛ "نه مرعوب هیچ چیز هستم و نه مجذوب"؛ چه تنها خداوند است که سزاوار ستایش است. از همین روی، اگر مسلمان روزانه در پنج نوبت این تمرین را بکند و این سرود توحید و یکتاپرستی را بخواند اثری چنان ژرف در روح و جسم و جان او می گذارد که او را در مقابل سهمگین ترین مصائب و مشکلات، مقاوم و استوار می سازد.

گفتار دوم، از سلسله مباحث تفسیر قرآن ایشان برگزیده شده و به تفسیر آیات ۱۴۲ تا ۱۵۲ سوره بقره که به مناسبت تغییر قبله مسلمین از مسجدالاقصی به مسجدالحرام نازل شده است اختصاص دارد. در این گفتار، نخست به زمان و شأن نزول این آیات پرداخته شده است. پس از آن به جنبه

فقهی تعیین قبله و نقش عرف و محاسبات دقیق علمی عطف نظر شده است.

محور سوم بحث بر حول نقش اجتماعی و سیاسی تغییر قبله در مرحله‌ای حساس از نهضت اسلام است که در آن نیاز به شفافیت صفت‌بندی مسلمانان در مقابل غیرمسلمانان پدیدار می‌شود و در تغییر قبله نمود می‌یابد.

چهارمین موضوع مورد بحث، نقش قبله واحد در یکپارچگی و وحدت کلمه مسلمانان است؛ یعنی «آن نوع جهان‌پیوستگی متمرکز در محور اسلام و تسلیم حکم و آیین خدا بودن که شاخص‌ترین صفت امت اسلامی است. مردمی که ایدئولوژی واحد آنها را به هم پیوسته و این ایدئولوژی بر زندگی آنان تسلط کامل دارد، تصویر کننده جامعه جهانی اسلام هستند». و از این رهیافت است که شهید آیت‌الله دگر بهشتی به انتقاد از برخی شیوه‌های رایج، اما نادرست، در مجالس بزرگداشت معصومین — علیهم‌السلام — و بویژه حضرت فاطمه زهرا — سلام‌الله‌علیها می‌پردازد و محتوای آنها را مغایر با هدف والای پیامبر، امامان بزرگوار و گرامی دخت پیامبر می‌خواند.

گفتار سوم، پاسخی است که در زمان تصدی ایشان در مرکز اسلامی هامبورگ به پرسشی درباره زبان نماز داده شده است. شاید تذکر این که یکی از اموری که ایشان بدان اهتمام می‌ورزیدند، ارتباط با علاقه‌مندان و جستجوگرانی بوده است که امکان حضور در مرکز مذکور را نداشته‌اند. این ارتباط گاه با ارسال نامه و گاه با ارسال نوار صوتی حاوی پاسخ‌های ایشان صورت می‌گرفته است. تلاش ایشان در این پاسخگویی بر آن بوده است که با بیانی روان و به‌دور از اصطلاحات فنی فقهی، علت وجوب قرائت نماز به زبان عربی توضیح داده شود. اینجا نیز رد پای نقش وحدت‌بخش نماز

به مثابه سرود یکتاپرستی قابل مشاهده است.

گفتار چهارم نیز از مباحث تفسیر قرآن ایشان استخراج شده است که به تفسیر آیه ۲۳۹ سوره بقره که درباره نماز وسطی است اختصاص دارد. ایشان در این بحث به طرح دیدگاه‌های متفاوتی که توسط مفسرین و فقها در این باب ارایه شده می‌پردازند و راه حلی را عرضه می‌کنند که از طریق آن، جمع بین نظرات مختلف ممکن باشد.

پایان بخش کتاب حاضر، نوشتاری از آیت‌الله شهید دکتر بهشتی است که همزمان با گفتار آغازین این مجموعه نگاشته شده و به صورت دومین نشریه مرکز اسلامی هامبورگ منتشر گردیده است. این نوشتار در سال ۱۳۴۷ برای نخستین بار با عنوان "نماز چیست؟" در ایران به چاپ رسید. شهید آیت‌الله بهشتی در این رساله، بار دیگر بر نقش حیاتبخش نماز تأکید نموده است:

«نماز، سرود توحید و یکتاپرستی و سرود فضیلت و پاکی است، که باید فکر و روح ما را در برابر عوامل شرک‌آلود و آلوده کننده‌ای که در زندگی روزمره با آنها سر و کار داریم پاک و یکتاپرست نگهدارد.»
بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت‌الله بهشتی را امید آن است که انتشار مجموعه حاضر در احیای مفهوم و جایگاه نماز و ادای حق آن مؤثر افتد.

بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیت‌الله بهشتی